

Lapin Kullankaivajain Liitto Ry:n jäsenlehti

PROSPÄIKKÄRI

3 2022

PIKKUJOULUT

Syökö nää polliisia? Pelekääkö nää Jellonia?

**Ookko nää Oulusa Lapin Kullankaivajain Liiton
Virallisissa Pikkujouluissa 10.12.2022?**

**Kannattaisi olla, sillä tarjolla on hyvää ja valistunutta seuraa,
tutkittua tietoa sekä tietenkin kystä kyllä ja herkullisia liemiruokia!**

ILTAPÄIVÄOHJELMA 10.12.2022, KELLO 13.00–16.30

Paikkana on Oulun yliopiston Tellus Stage, ohjeistus yliopiston pääovelta.

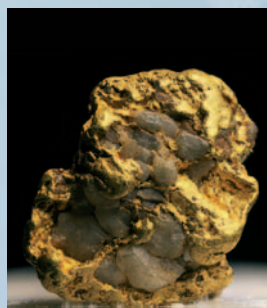
Osoite on Erkki Koiso-Kanttilan katu 3, 90570 Oulu.

Parkkipaikoissa on hyvä olla tarkkana, kaikki on varattu yliopistolle.

Joitain paikkoja voi olla osoitteessa Pentti Kaiteran katu 1, 90570 Oulu.

Bussilinjat 2, 5 ja 8 Oulun linja-autoasemalta menevät yliopistolle.

13.00–13.05	Aloitus, väitöskirjatutkija, käyttöinsinööri Tapio Soukka
13.05–13.25	Liiton puheenvuoro
13.30–14.00	dosentti Pekka Tuiskun esitelmä: Lapin kulta- ja platinahippujen ominaisuuksista
14.05–15.00	Vierailu Oulu Mining School -tutkimuskeskuksessa ja Materiaalianalyysikeskuksessa
15.00–15.20	Kahvittelu
15.20–16.30	Esther Takaluoma: Puhdas Au-hanketyöpaja
16.30–16.40	Lopetus ja ohjeistus illan tilaisuuteen

Oulu Mining School -tutkimuskeskuksessa tehdään kaivosalan huippututkimusta. Vierailun kohteena on maailman ainoa yliopiston yhteydessä sijaitseva Minipilot-koerikastamo. Samalla päästään tutustumaan kaivostekniikan laboratorioon ja yliopiston kultahippujäljennös-kokoelmaan.

Materiaalianalyysikeskukseen on keskitetty kaikki yliopiston materiaalitutkimuksessa käytetyt laitteet. Pääsemme näkemään erilaisia laitteita, jotka ovat keskeisessä osassa kultahippuja tutkittaessa, nano- ja mikromittakaavassa.

Kello 18.30 Yltäkyläinen ja ruhtinaallinen Pikkujoulubuffet Ravintola Oulassa
Lapland Hotels Oulu. Osoite Kirkkokatu 3, 90100 Oulu

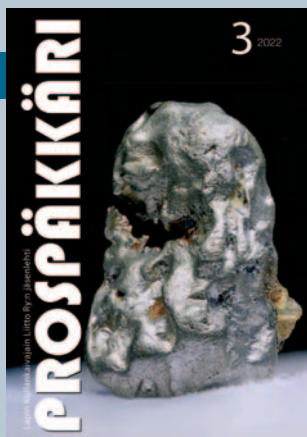
- Lapin Kullankaivajain Liiton jäsenille 45 €/ henkilö
- muut vieraat vain liiton jäsenen seurassa 52 €/ henkilö

Ilmoittautumiset iltapäiväohjelmaan ja Pikkujoulubuffettiin Lapin Kullankaivajain Liiton sähköpostiin viimeistään 18.11.2022 mennessä. Jos sähköpostin käyttö ahdistaa, voi myös soittaa tai laittaa tekstarin. E-mail: info@kullankaivajat.fi, puh: 0400 836 500

Lapland Hotels Oulun majoitustarjous Lapin Kullankaivajain Liiton jäsenille yhdeksi tai kahdeksi yöksi 9.–11.12.2022 Comfort-tason huoneissa 115 €/1 hh, 125 €/2 hh per yö.

Jokainen varaa ja maksaa majoituksensa itse. Huoneissa voi majoittua 1 tai 2 henkilöä. Majoituksen voi varata Lapland Hotels Oulun verkkokaupasta koodilla ALLKULTA.

Koodi on voimassa ja huoneet varattavissa 9.11.2022 saakka, jonka jälkeen varaamattomat huoneet vapautuvat myyntiin. Verkkokauppa: laplandhotels.com/oulu

Näin peikkomaisesti kullankaivajia naurattaa liiton pikkujouluissa Oulussa 10.12.2022.

Tapio Soukan materiaali-analysikeskustasoinen kuva Kari ja Sirkka Merenluodon platinapeikosta.

Lapin Kullankaivajain Liitto Ry:n jäsenlehti

ISSN 2490-1776 (painettu)
ISSN 2490-1784 (verkkojulkaisu)

45. vuosikerta
Ilmestyy 4 kertaa vuodessa

Vastaava päätoimittaja:
Kai J Rantanen

Toimitus:
Lapin Kullankaivajain Liitto ry
PL 86, 99871 Inari

Ilmoitushinnat:
1/1 s. 312 € (2. kansi)
1/1 s. 240 €
1/2 s. 162 €
1/3 s. 108 €
1/4 s. 84 €

Graafinen suunnittelu ja taitto:
Liisa Hertell, LH Viestintä

Paino: Kirjapaino Hermes Oy
Tampere

PROSPÄKKÄRI 3/2022

TÄSSÄ NUMEROSSA

- 4-5 Pääkirjoitukset
- 6-8 Ekologista ja eettistä lehtikultaa Lapin Tankavaarasta
- 9-11 Isomus löytyi Sotajoella
- 12-13 Selperinojalta löytyi isomushippu
- 14-18 Toiminnanjohtajan raportti: Liiton aktiivijan toimintaa 2022
- 19 Merkkipäivät ja muistokirjoitus
- 20-21 Muru muistoissani
- 22-26 Kuka oli Rastin Ralla-Kaisa
- 27 Kultaristeily 2023

LKL:N HALLITUS

Puheenjohtaja:
Marko Touru, Tankavaara
puh: 040 744 1710
info@tankavaara.fi

Esko Orava, Sinettä
puh: 0400 323 433
esko.orava@suomi24.fi

Varapuheenjohtaja:
Ami Telilä, Lemmenjoki
puh: 050 3073 248
amitelila@gmail.com

Hannu Raja, Jalasto
puh: 050 365 6570
hannu.raja@netikka.fi

Anurag Lehtonen, Ruovesi
anurag.lehtonen@gmail.com

Sihteeri:
Kai J. Rantanen, Inari
puh: 040 774 6773
mullin.mallin@gmail.com

Jutta Vehviläinen, Rovaniemi
puh: 040 727 9309
jutta.vehvilainen@gmail.com

LKL:N PANKKITILIT

Jäsenmaksutili: FI45 2177 3800 0049 77

Jäsenmaksu 2022: täysi-ikäiset 28,00 €,
nuorisojäsen 14,00 €, liittymismaksu 12,00 €

Muut maksut: FI95 1201 3000 1031 83

JÄSENASIAT

Lapin Kullankaivajain Liitto Ry
PL 86, 99871 Inari
puh. 0400 836 500
s-posti: info@kullankaivajat.fi
kotisivut: www.kullankaivajat.fi

Omilla pakko

Siinä yhteydessä, kun Lemmenjoen ammattimaisen kullankaivun alasajo on kairosoikeuksien lakkauttamisen ja alueiden ennallistamisen myötä edennyt, nyt jo muistellaan usein normiyhteiskunnasta erillään toimineen pienyhteisön sisäistä yhteisöllisyyttä, mikä oli luovia ja toisinaan hiukan anarkistisiakin ratkaisuja edellyttäneissä olosuhteissa toiminnan jatkumisen edellyttämä voimavara.

Pääsääntöisesti pidempään toimintaedellytyksensä ja tuotantonsa turvanneiden kullankaivajien kohdalla kyse on aina kuitenkin ollut pikemminkin huonommin tai paremmin toisten kullankaivajien, median tai yhteiskunnan kanssa toimeen tulevista individualisteista kuin yhteen maaliin pelaavasta tiimistä.

Liiton edunvalvontaa koordinoiva **Antti Peronius** kehitti aikanaan tästä kullankaivajille sopivan sloganin; Lapin kullankaivajat – konfliktteja yhteiskunnan kanssa jo vuodesta 1868.

Tämähän ei tietenkään ole yksittäisille kullankaivajille tai Lapin kullankaivulle mikään tavoite tai tahotila, mihin tarpeeseen Lapin Kullankaivajain Liittokin osaltaan aikanaan perustettiin. Valamaan öljyä laineille niin kullankaivajien kuin kullankaivun ja sen sidosryhmienkin välille.

Vanhempi kullankaivaja jolle itse päädyin Lemmenjoella aluksi rengiksi, tulputti pienen Casinokämpän pöydän ääressä minulle aina, että tämä ei ole mitään nelimaalia, vaan on omilla pakko. Nelimaalia kuulemma harvoin enää koulujen piholla pelataan, mutta sen sääntöjen mukaanhan lyöjän ei tarvitse lähteä juoksemaan kolmannen lyöntinsä jälkeen, vaan hän voi jäädä kanalaksi nimettyyn paikkaan lyönti-

paikan vieressä odottamaan parempien lyöjien peesissä etenemistä.

Kärkkyminen on nelimaalin sääntöjen mukaan kiellettyä. Inarin alakoulun pihalla puolestaan pelattiin loppumatonta Kurre-peliä, jossa ei ollut joukkueita. Oli vain voittajia ja häviäjiä. Kurressa sai kärkkyä niin paljon kuin tohti.

Asioista hyvin perillä olevat tahot tietävät pelin nimen etymologian viittaavan toisena pesänä toimineeseen suureen aihkimäntyyneen, joita koulun tontilla ylipiänä pöjöttää. Toinen pesä oli koulun nurkka.

Inarin kirkonkylän paraatipaikalla Juutuajokisuussa sijaitsevan koulutontin Inarin kunnalle lahjoitti **Anders Morottaja**, eli tuttavallisemmin **Ranta-Antti**. Ranta-Anttihan oli **Maria Morottajan** eli kultamiehille vieläkin tuttavallisemmin **Ranta-Marin** isä. Reunaehtona lahjakirjaan kirjattiin, että mikäli tonttia ei tarvita koulukäyttöön, palautuu se Morottaja-suvun omistukseen – mutta se nyt on osoittautunut olevan kunnallispoliittinen ja asioista sopimisen pitävyyteen liittyvä asia erikseen. Vähän niin kuin Kurressa tai kullankaivun hallinnoinnissa konsanaan; on yhdessä sovittuja sääntöjä ja sitten on piilosääntöjä ja niiden lisäksi yläluokkalaisten isomman oikeudella keksimiä omia sääntöjä vielä erikseen. Kurren piilosääntöihin kuului, että kentällä kärkkyjän sai kovalla pesäpallolla sivaltaa kuolleeeksi kentän pintaan. Peliin osallistuvivat kaikki 1–6-luokkalaiset, ja kuolleeeksi sivaltamista käyttivät tietenkin esipuberteettiin ehtineet isokokoisimmat kutosluokkalaiset.

Pesäpallossa ja kullankaivussa

taas on pakko ederä omalla lyönnillä tai vastustajan tunaroinnilla, mitä harmaapartainen vanhempi kullankaivajakin yritti minulle selittää.

Pesäpallon on myöhemmin tullut olleen urheilullinen simulaattorille, mitä tulevaisuudessa tuli nuorukaisille tapahtumaan taistelukentillä. Pesäpallopelin kehittäjän **Lauri “Tahko” Pihkalan** ominkin sanoin urheilu oli miellyttävää militarismia ja toimi taisteluharjoituksena tai leikkisotana.

Samaa toteaa inarilaissyntyinen asioista hyvin perillä oleva informantimme Kurresta; peli oli yhteisöllinen ja sopivalla tavalla vähän väkivaltaisen vallan ja voimankäytön foorumi, joka asetti jokaisen yksilön omien fyysisten ja henkisten ominaisuuksiensa kannalta realistiselle tasolle kärkkymään. Kurre kasvattikin koko kylän lapset yhdessä kohtaamaan toisensa ja ulkopuolisen maailman tulevaisuudessa toisenlaisten asioiden äärellä kärkkymiseen ja sivaltamalla poltetuksi tulemiseen.

Joskus tulee mieleen, että pitäisikö kullankaivun sisäiseen koodistoon lisätä oikeus sivaltaa liian pitkällä kärkkyjät kuolleeksi kentän pintaan.

MULLIS’

Kullankaivaja syntyy eletyn elämän kautta

Lemmenjoen koneellisen kullankaivun jälkeen odotusarvona oli, että isoja hippuja ei enää löytyisi. Mikä on osin paikkaansa pitävää, mutta ei täysin. Kulunut kesä toi onnistuneen kaivukauden myötä myös kaksi merkittävää hippulöytöä ja se osoitti, että isomuslöydökset eivät ole jääneet vain Lemmenjoelle vaan Ivalojokialueelta löytyy vielä isoja hippuja.

Sotajoelta löytyi elokuussa kesän suurin, 61,5-grammainen hippu ja kesän toiseksi suurin löytyi Selperinojalta, tällä hipulla oli painoa 28,5 grammaa. Selperinojalle viime syyskuun löytö oli siinä mielessä merkittävä, että se lienee siltä puroilta suurin löytynyt hippu. Selperinoja on Palsinojalta Ivalojokeen laskeva sivupuro, joka on saanut nimensä Ivalojoen Kultalan kapakan pitäjältä **Henrik Zellbergiltä**. Henrik luopui kapakoitsijan hommasta 1870-luvulla siirryttyään kullankaivajaksi silloin vielä nimettömälle puroille.

Palsinojan alueet ovat nykyisin vilkkaimpia Lapin kullankaivalueita, joiden suosiota on osin nostattanut myös Lapin Kullankaivajain Liiton jäsenilleen tarjoamat kullanhuu-

donta-alueet, joilla monet oppivatkin taidot ennen omien paikkojen hankintaa. Kaiken kaikkiaan erilaisia kaivupaikkoja alueella on noin 80, joista osa vielä odottelee lupapäätöksiä.

Jäsenvaltausten ansiosta myös Lapin Kullankaivajain Liiton jäsenmäärät ovat nousseet vuosi vuodelta nykyisellään jo tuhansiin. Hienojen hippulöydösten lisäksi kulunut kaivukausi oli vilkas niin liiton valtauksilla kuin ns. kaupallisilla valtauksillakin. Liitto sai jälleen lisää uusia jäseniä, kelit suosivat kullankaivajia ja lämmintä oli.

Lemmenjoen kaivuiden yhteydessä puhuttiin paljon kullankaivun loppumisesta, mutta ei niinkään siitä perustuslaillisesta oikeudesta harjoittaa ammattia ja yksilön oikeudesta valita oma elämäntapansa. Ehkäpä tätä parhaiten kuvaa legendaarisen kullankaivaja **Yrjö "Karhu" Korhosen** motto, että kyse ei kenties olekaan siitä löydetystä kullasta vaan eletystä elämästä ja juuri sen eletyn elämän kautta syntyykin se kullankaivaja sekä kullankaivutarinat.

MARKO TOURU

Ekologista ja eettistä

*Tankavaaran Kultamuseon
vitriinissä on esillä kultraajan
työvälineitä. Kuva: Kaija Ryytty*

Lehtikultaa Lapin Tankavaarasta

Kultaajamestari Raimo Snellman kehittää alaa

Kulta on kiinnostanut ihmiskuntaa kautta aikain. Arvokkaalla metallilla koristetaan merkittäviä rakennuksia kuten kirkkoja sekä kullataan esineitä. Kihlatut koristavat sormensa kultaisin sormuksin ja kulta on myös varallisuuden mittari ollut jo pitkään. Kullan kemiallinen merkki on Au ja latinankielinen sana aurum tarkoittaa hohtavaa sarastusta. Kulta on valon ja ikuisuuden symboli – näin pohtii helsinkiläinen kultaajamestari Raimo Snellman.

Meidän suomenkielen sanamme, aurinko, saattaa hyvinkin tarkoittaa kultaista kehrää. Aurinko sanana alkaa esiintyä suomenkielessä vasta **Mikael Agricolan** jälkeen, joten sana voi olla Agricolan keksimä nimi sanoista aurum sekä ruotsin sanasta ring, joka tarkoittaa rengasta tai ympyrää. Tätä ei ole vielä tieteellisesti osoitettu, mutta se vaikuttaa hyvin todennäköiseltä, Raimo kertoo.

Snellman opiskeli aikoinaan Isossa-Britanniassa, kun innostui kullasta. Hän näki kauniita kullattuja esineitä kierrellessään huutokauppoja, museoita ja gallerioita ja mieleen jäi kysymys, että missä meidän suomalaisten kullatut esineet ovat. Esineistöä oli paljon, mutta pääsääntöisesti kaikki kullatut aarteemme ovat olleet Ruotsista ja Venäjältä. Tutustuessaan valtion kultaesineisiin ja ortodoksikirkkoihin Raimo huomasi, että esineet olivat huolimattomasti hoidettuja; usein kirkkojen ja arvokkaiden tilojen vahtimestarit olivat saattaneet korjailla kultauspronssilla.

Suomessa oli vielä 1800-luvulla yhdeksän kultaajamestaria, mutta teollistumisen myötä ammatti oli hiipunut ja käsityö koneellistunut.

Ajateltiin, että koneet tekevät työn paljon paremmin, mutta eihän se ihan niin mennyt, Snellman selittää. Mies ryhtyi selvittämään, että alaa voi opiskella Venäjällä, mutta Suomessa ammattikoulutusta ei löydy. Hän päätyi ehdottamaan museovirastolle kultaaja-ammattitutkinnon perustamista Suomeen ja ideasta innostuttiin. Mies jätti englanninkielen opinnot ja lähtikin Venäjälle Pietariin apurahan kera opiskelemaan kultaajamestariksi sekä suunnittelemaan perustutkinnon sisältöä Suomeen.

Opiskellessaan 1980 ja -90 lukujen taitteessa Snellman matkusti paljon tutustumassa erilaisiin kultaustöihin ja -tyylisuuntiin myös ympäri maailman muun muassa Italiassa, Espanjassa ja Portugalissa. Pääsi hän Thaimaahan tapaamaan kuninkaan pääkultaajan.

Koulutus kultaajamestariksi on perinteisesti kestänyt toistakymmentä vuotta: neljä vuotta oppipoikana, kisällin tutkinto kuudentena vuonna ja mestarin tutkinto noin kahdentoista työvuoden jälkeen. Snellmanin ansiosta nykyisin Suomessa voi opiskella ammattiin – kultaajamestarin opissa. Uusia oppilaita eli kisällejä otetaan tarpeen mukaan.

Snellman kiinnostui kehittämään alaa vielä eteenpäin. Raimo kertoo, miten kultaustöissä käytettävän lehtikullan alkuperää on yleensä vaikea kartoittaa ja suuri osa maailman kullasta kaivetaan tällä hetkellä usein kyseenalaisin keinoin. Tähän liittyen mies saikin loistavan idean.

Snellman vieraili sukulaispoikansa, silloin kultaajakisällin ja nyt jo mestariksi valmistuneen **Mikko Snellmanin** kanssa Lapissa, Sodankylän Tankavaarassa vuonna 2020 tutustumassa paikalliseen kullankaivuun. Istuessa

ravintola Wanhassa Waskoolimieheessä, Lapin kullan ystävien kantapöydässä syntyikin ajatus, että voisiko lehtikultaa tuottaa eettisesti. Että lehtikullan alkuperä ja koko työprosessi olisi jäljitettävissä.

Tankavaarassa huomattiin lehtikullan rajattomat mahdollisuudet ja Snellman jutteli paikallisten kullankaivajien sekä geologi **Kasper Von Wuthenaun** kanssa. Saksan Schwabachissa oli jo tuttu kullanlyöjä tiedossa ja näin eettisen Tankavaaran lehtikullan tuotantoketju alkoi muodostua. Lehtikullaksi taot-tavan kullan tulee olla 99,99-prosenttisen puh-dasta kultaa ja Lapin kulta on mitattu maail-man puhtaimmaksi kultaapitoisuudeltaan. Työ alkaa Tankavaarassa, kun Kasper erottelee epä-puhtaudet käsin vaskatusta kultahiekasta ja kulta lähetetään sitten Saksaan taottavaksi ohuiksi kultalehdiksi.

Snellman näkee kysyntää ekologiselle leh-tikullalle. Lapin kullan tuottaminen lehtikul-laksi on kallista, mutta nykypäivänä eettisyy-destä ollaan jo valmiita maksamaan. Yhä enem-män tuotteiden alkuperä kiinnostaa ja Raimo kertoo, että Viroon on toimitettu jo toista-kymmentä lapinkultaista kirkon ulkoristiä, myös tulevat ristit halutaan Tankavaaran kul-lasta. Viron ortodoksinen kirkko on lausunut, että halu puhtaaseen ekologiseen kultaan on olemassa. Taiteilijapiireissä yleinen kysymys on, että mistä kehyksien ja taideteosten lehtikulta on peräisin, Snellman sanoo.

Paitsi, että esimerkiksi kirkoissa tai muse-oissa voisi kertoa kultaustyön lehtikullan ole-van peräisin Suomen Tankavaarasta, Snellman kokee tärkeäksi kullankaivun perinteen säilyt-tämisen sekä kultaajamestarin ammatin pysy-vyyden.

– On kunnia olla mukana tällaisessa pro-jektissa, jota kukaan muu maailmassa ei ole tehnyt, Snellman iloitsee.

Snellmanilla on työtilat Helsingissä Kult-tuurikeskus Sofiassa, jossa on perinteinen kul-taajamestarin liike. Kultaustöiden laajentami-nen sekä vienti ovat Raimon tulevaisuuden täh-täimessä vaikka hän nauttiikin jo ansaitusti tai-

teilijaeläkettä. Mies kertoo naureskellen, miten sai seitsemän vuotta sitten ministeriön kirjeen ja ihmetteli, että onko tehnyt jotakin väärää. Kirjeestä paljastui kunnianosoituksena valtion takaama täysi taiteilijaeläke.

Tankavaaran kultaa on jo taottu lehtikul-laksi ja ensimmäiset esineet ovat saaneet yllään hohtavan peitteen Lapin kullasta. Snellman kultasi virolaisia ristejä ja Hämeenlinnan orto-doksisen kirkon kupolissa on käytetty Lapin lehtikultaa, Kultasuklaan juhlarasian konveh-dit ovat saaneet myös koristeeksi aidon 24 ka-raatin kultauksen.

Keväällä 2022 pidetyn Kulttuurigaalan palkintoesineen suunnittelukilpailun voitti **Dario Vidal** esineellä Aallon kimallus. Palkin-toesine on kullattu päältä kokonaan sertifioi-dulla Tankavaaran lehtikullalla. Maaliskuussa 2023 Tampereella järjestettävässä Kulttuurigaa-lassa tullaan jakamaan Vidalin suunnittelemaa palkintoesineitä, joiden takana loistaa 150-vuo-tinen kullankaivukulttuuri ja Tankavaaran leh-tikulta.

TEKSTI: KAIJA RYYTTY

Työhuonekuva. Kuva: Raimo Snellman

Isomuksen löytö pohjalaisittain

Pohjanmaan pojat eivät höttyile. Siinä missä toinen kiljuu kuin tekisi kuolemaa tai saisi sydänkohtauksen, pohjalainen tekee sen tavallaan. Isäntä lähti kämpille lämmittämään ruokaa, rengit viimeistelevät kaivutyötä ja näkevät suuren kultahipun lilluvan rännin rihloissa. Jättävät isomuksen siihen ja lähtevät syömään.

Kertovat syödessä suuren kultakimpaleen olemassaolosta. Syödään rauhassa, puhutaan kaikki puhuttava ja varmistetaan, että kaikki uskovat kaikkien aikojen isomuksen odottavan. Sitten kävellään rauhassa kultatyömaalle, ku-

vataan hippua rihlassa, pyöritetään kädessä, veikataan sen painoksi 40–60 grammaa.

Näin tekivät Sotajoella **Kalervo Ruohoniemi, Jari ”Igor” Myllykangas** ja **Markku Hannu**. Kun kultakimpale ensi kerran punnitaan, näyttää vaaka lähes 62 grammaa. Kuivuttuaan putoaa puoli grammaa pois. Se on suurin kahteen vuoteen ja Kassulle lähes 40 vuoteen; luo uskoa, toivoa ja unelmia kaikille kullankaivajille, joiden usko on pari vuotta ollut kovalla koetuksella.

Alla on Markku Hannun kirjaamina löytöpäivän 10.8.2022 tapahtumat Sotajoella.

SEPPO J. PARTANEN

Isomus löytyi Sotajoella

Alkukesä oli säiden puolesta hyvä ja kullan saannin puolesta lupaava, mutta nyt sadetta on riittänyt liiankin kanssa. Montuissa vesi, joki korkealla ja kaivuu hankalaa. Niillä kuitenkin mentiin.

Jari oli nostonut eilen reilun kasan rännitettävää maata, joka syötettiin koneelle. Minä jatkoin lapiorännillä nostettua testimaata. Iltaapäivän puolella Kassu vinkkasi menevänsä kodalle lämmittämään soppaa, että tulkaa pian syömään! Jari syöttää konetta vielä hetken, joten jatkoin omaa hommaani.

Kuulin täryseulan hiljenevän ja vesipumpun sammuvan ja pian päästään syömään. Jari otti tyhjän sangon, pehmitysraudan ja kauhan, nosti koneen rännin suojaverkon sivuun. Normaalisti Jari pehmittää rihlat, kauhaisee sankoon pari ylintä rihlaa, kävelee rantaan, ottaa

61,5-grammainen hippu ”in situ” huuhdontalaitteiston rihloissa.

Sotajoen 61,5-grammainen isomus on Seppo J. Partasen Kultahippu.fi-sivuston hippulistalla 48. painavin.

vähän kirkasta vettä, pyöräyttää sangonpohjaa ja tarkastaa mitä oli tulossa.

Katselin omaa ränniäni ja Jari käveli viereeni. Kävipä se nopeasti, taitaa olla miehellä nälkä? Jari tuumasi, että eiköhän mennä syömään. En kysellyt, käveltiin vaan hiljakseen. Pian Jari sanoi, että nyt se löytyi. Kysyin että mikä? No se ISO HIPPU, mitä olet koko kesän hokenut!

Oikeinko tosi?! Voihan per.... Kuinka iso? Jari sanoi, että iso on! Jätin sinne rihlaan lepäämään ja ihmettelemään päivänvaloa. Oli kova synnytyks, kauhalla nostettiin, täryseulalla pestiin ja rihlassa hiekalla huuhdottiin, poskessa pieni kraapu, mutta muuten hyvin meni. Vai rihlaan maltoit jättää? Mihin käs se sieltä, Jari vastasi.

Kodalla Kassu oli lämmittänyt Hannelen keittämän sopan, istuimme penkille, kumpikaan ei puhunut mitään. Jari rykäisi ja sanoi

Ihan oikiaoppinen selfie kultahipun löytäjistä. Vas. Markku Hannu, Jari "Igor" Myllykangas ja Kalervo Ruoniemi.

"nyt se löytyi". Että mikä, kysyi Kassu? No se ISO HIPPU! Puhut omiasi sanoi Kassu ja sekoitti soppaa. En puhu, tokaisi Jari. Taitaa olla paras uskoa Jaria, sanoin.

Älkäähän nyt puhuko sontaa, joku keltainen kivi kuitenkin, oliko sulla edes lasit päässä? Siellä se on rihlassa, ja se on kultaa. Kyllä minä kullan tunnen, sanoi Jari. Vain niin ja että jätitte rihlaan. Etkö Kassu ole luvannut kunnon konjakit, kun löytyy iso hippu, mah- taakos sitä tähän iloon olla, virnisti Jari. Kyllä- hän sitä voisi maistella, sanoin minäkin.

Se on poiijat murheista pienin, syödään nyt ensin ja juodaan kaffit päälle, Kassu naurah- ti. Syötiin, istuttiin tovi, juteltiin jo muistakin asioista kuin hipusta. Eihän tämä ole kulan- kaivua kummempaa, Kassu tuumaili rauhalli- sesti. Kun kahvit oli juotu, Jari sanoi, että kyllä me nyt lähdetään katsomaan, mikä siellä rih- loissa kurkisteli. Nappasin puhelimen mukaa- ni kuvia varten.

Käveltiin rantaan päin ja toivot- tiin sateiden loppuvan, helpottaisi lop- pukesän kaivuuta. Jari veikkasi, että hippu on tämän valtauksen suurin. Katsotaan nyt ensin Kassu rauhoitte- li. Rännillä Jari kumartui rihloille, tyh- jäsi varovasti vesiä pois ja sieltähän hip- pu jo pilkisteli. Otin kuvia rihlaan päin ja Jari nosti hipun käteensä, tutki het- ken ja ojensi Kassulle. Kassu tutki hip- pua rauhassa ja ojensi minulle.

Sitten arvailtiin hipun painoa. Yli 40 grammaa on, arvioi Kassu. Voisiko olla jopa viidenkympin päälle, epäili Jari. Pidin hippua kädessäni ja sanoin että painaa 62 g, johon äijät, että ei sentään. Kyllä se sen painaa, eivät us- koneet. Mites ne konjakit? Jari virnui- li. Älä huoli, sanoi Kassu, lähdetään pääleiriin niin päästään konjakin ma- kuun. Leirissä Hannele sai komennon, että konjakki esiin ja kahvit kiehumään ja missä puntari on?

Sieltä löytyi melkoinen Meukov avattavaksi. Kassu asetti hipun punta- riin. Jari epäili, että riittääkö asteikko? Riittää, sanoi Kassu, puntari näyttää 61,8 g, Markku arvasit tai tiesit justiin. Samoin arvasit alku- kesästä sen viiden gramman hipun painon, jota kolmegrammaiseksi epäiltiin. Senkin ennustit, että tänä kesänä löytyy hippu, jolla tulee nimet lehteen, tuumi Kassu.

Naurettiin päälle, maistettiin konjakit ja kahvit. Hienoa kun isojakin hippuja löytyy, vaikka kullankaivua koetetaan vaikeuttaa ja kaivajia nujertaa. Hetken istuttuamme lähdim- me takaisin työmaalle tekemään päivän työ lop- puun hyvästä hippulöydöstä huolimatta.

Kullankaivu on sitkeiden ihmisten kovaa työtä, joka joskus palkitsee tekijänsä.

MARKKU HANNU
Sotajoki 10.8.2022

Selperinojan kultasaalista, komeimpana Iivari-isomus. Kuva: Tuula ja Heikki Kallio-Mannila.

Selperinojalta löytyi isomushippu

Ivalojokeen laskevan Palsinojan sivupurolta Selperinojalta löytyi syyskuun alussa 28,5-grammainen kultahippu, toiseksi suurin tältä kaivukaudesta. Löytäjä on 17 vuoden ajan

kultaa kaivanut **Veikko Jaskari** Karvialta. Hän antoi hipulle nimeksi ”Selberin Iivari” löytöpaikan ja yksivuotiaan pojanpoikansa Iivarin mukaan. Hippu sijoittuu sijalle 112 hippulisalla, jossa on kaikkiaan 145 historian suurinta

Veikko Jaskarin syyskuun alussa löytämä 28,5 g hippu punnituksessa. Hippu löytyi Palsinojan sivupuroilta, Selperinojalta. Kuva: Veikko Jaskari

yli 20 gramman hippua. Kesän suurimmaksi saattaa jäädä Sotajoelta elokuussa löytynyt 61,5-grammainen kultakimpale.

Vajaan neljän kilometrin mittainen Selperinoja on saanut nimensä Ivalojoen Kultalan kapakoitsija **Henrik Zellbergin** luovuttua ka-

pakan pidosta 1873 ja siirryttyä kullankaivajaksi silloin nimettömälle puroille. Puroa kutsuttiin ensin Löytyojaksi kunnes se merkittiin karttoihin ensimmäisen kaivajansa nimellä. Nyt löytynyt kultakimpale lienee painavin puroilta löytynyt, arvelee valtausalueen haltija.

Hippu löytyi konekaivulla noin neljän metrin syvyydestä **Heikki Kallio-Mannilan** ”Kuninkaiden laakso” -valtausalueelta yllättävän korkealta paikalta 80–90 metriä puron uomasta. ”Lemmenjoella oli enemmän ja kärkeämpää kultaa, Palsilla kulta on kovemman työn takana. Kulunut kesä oli aika onnekas, lisäksi löytyi 6,5 g ja 7,6 g hiput hengettömiin, täiden, lutikoiden ja russakoiden lisäksi”, kommentoi löytäjä.

Palsinoja sivupuroineen on nykyisin yksi vilkkaimpia Lapin kullankaivualueita. Siellä on noin 80 huuhdonta-aluetta, joista osa on valitusten ja lisäselvitysten takia odottamassa lupapäätöksiä. Palsin suosiota ovat kasvattaneet Lapin Kullankaivajain Liiton jäsenilleen tarkoitetut kullanhuuhdonta-alueet, joissa monet ovat oppineet kullankaivun tiedot ja taidot ennen oman työmaan hankkimista. Kullankaivajain Liiton jäsenmäärä on sekin kasvanut jäsenvaltausten ansiosta noin sadoista tuhansiin.

SEPPÖ J. PARTANEN

Selperinojan hippuja. Kuva: Veikko Jaskari

TOIMINNANJOHTAJAN RAPORTTI

LIITON

aktiiviajan toimintaa 2022

Lapin Kullankaivajain Liiton kesäaikainen aktiivikauden toiminnanjohtajan pesti on alkamassa. Vaatteet ym. tehtävään tarvittavat tavarat on kerätty ja pakattu autoon lähtöä odottamaan Tankavaaraan ja Kasöörin kämpälle. Lähtö oli 13.6. noin klo 18 ja perillä siinä kolmen maissa aamuyöllä.

Ensimmäinen sovittu asia oli ennen puoltapäivää tapaaminen Kultalammen kullanhuhdonta-alueen uusien haltijoiden kanssa Savottakahvilassa. Kävimme katsomassa alueen rajat. Uudet haltijat olivat tyytyväisen oloisia alueeseen.

Seuraavana päivänä eli 15.6. olikin sitten ensimmäinen päivystysvuoro Savottakahvilassa ja Kafea Gufihtarissa. Aika hiljaista oli vielä, mutta eiköhän se siitä vilkastu.

Loppuviikosta vein Aslakin sauvaan postilaatikon, jonka toin Kultalammelta pois. Vähän on ollut yhteydenottoja jäsenistön taholta. Liekö yksi syy siinä, ettei ole vielä liiton puhelinta eikä muutakaan tarviketta käytössä. Jäsenet kyllä soittavat aika paljon minun omaan puhelimeen ja saavat sitä kautta kiinni.

Sunnuntaina 19. kesäkuuta Rivollilla oli 2 kaivajaa, viikolla kylläkin oli ollut 6–7 porukkaa. Joku oli löytänyt vajaan gramman hipun alueelta.

Hallitus päätti keväällä uuden aidan tekemisestä Härkäselän lanskille. Siihen liittyen pyysin verkoista ja aitatolpista tarjouksen Iva-

lon K-Raudasta mahdollista aitaohomaa varten.

Menin 22. päivä liiton puheenjohtaja **Marko Tourun** kanssa päivystämään. Saivat liiton jäsenet tulla henkilökohtaisesti keskustelemaan murheistaan ynnä muista asioista hänen kanssaan. Turhan vähän vaan jäsenet tarttuivat tilaisuuteen tulla keskustelemaan päivystyspaikoille. Savottakahvilaan **Mullis** toi liiton tarvikkeita, muun muassa puhelimen ja peräkär-ryt sekä kesäajan toimintaan tarvittavia tarvikkeita.

Juhannuskisoja alettiin järjestellä seuraavana päivänä. Nyt on luvassa kerrankin kunnan aurinkoista säätä. Yleensä on sadellut enemmän ja vähemmän. Kisat sujuivat hyvin ilman min-
käänlaisia ongelmia.

28. päivä kesäkuuta tein reissun Ivaloon hakemaan vessoihin tarvittavia tarvikkeita, puutavaraa ja vanereita ynnä muuta. **Mika Yläpelto** on lupautunut valmistamaan liiton valtauksille uusia vessoja. Liitto on päättänyt panostaa kullanhuhdonta-alueiden viihtyvyyden parantamiseen. Saadaan vähän ajanmukaisempaa ja parempaa palvelua jäsenistölle.

Vaihtelevasti yhteydenottoja jäsenistön taholta. Aika hiljaista on tähän saakka ollut. Pääasiassa liiton kullanhuhdonta-alueilla on ollut kaivajia 1–5 porukkaa tai kaivajaa, Palsilla 5–15. Eiköhän se siitä vilkastu, kun kesälomakuukausi alkaa. Uusia jäseniä on kuitenkin aika mukavasti tullut. Samoin varsinaisjäsenhake-muksia olen saanut aika hyvin.

Hannu Raja opastaa mahdollisia uusia kullankaivajia heinäkuun 5. päivänä Lauttaojalla.

5. päivä heinäkuuta olin opastamassa mahdollisia uusia kullankaivajia Savottakahvilassa. Sopivasti oli innokkaita vaskaajia paikalla ja ikähaitari oli laaja. Varsinkin nuoret olivat silminnähden iloisia löydettyään hippuja vaskamalla.

Härkäselän lanssille oli jätetty sinne kuulumatonta jätettä kuten televisio ja kaiutin

Heinäkuun 8. päivä kävin hakemassa Härkäselän lanssilta kaatopaikalle vietävää jätettä. Sinne oli jätetty mm televisio ja iso kaiutin. **Nämä jätteet eivät kuulu lanssille.** Ne täytyy itse toimittaa jäteasemalle. Samalla hain Rönkönojalta pari jätettä, niin sain karrut täyteen. Tuli lanssi ja Rönkkö ainakin vähän siistimmiksi.

Lanssilla on kyllä vielä paljon siivottavaa tiedossa. Sitten suunta Lintumaan jäteasemalle kuorman tyhjäykseen.

Seuraavana päivänä otinkin suunnan Lauttaojalle polttamaan siellä olevalla vanhalla valtauksella olevaa puutavaraa. Sieltä on haettu talvella rauta ja muovi sekä muut tavarat ja toimitettu kaatopaikalle. Nyt ei pitäisi olla huomautettavaa alueen siisteydestä.

Tein uusia karttoja nelostien varrella oleville liiton kullanhuhdonta-alueille. Laitoin kartat myös Savottakahvilan seinälle, niin henkilöt näkevät ne sieltäkin. Vein ne myös paikoilleen kyseisille alueille.

Seuraava siivousurakka olikin sitten Moberginojan läheisyydessä oleva vanha valtaus. Aika moinen rytöläjä siellä olikin. Siinä riitti siivoamista ja lajittelemista

Kaatopaikkakuorma Härkäselän lanssilta.

Seuraavana päivänä Lauttaojalle polttamaan siellä olevalla vanhalla valtauksella olevaa puutavaraa.

Moberginojan läheisyydessä olevan vanhan valtauksen läheisyydessä oleva rytöläjän siivousurakka teetti paljon työtä.

kahdelta henkilöltä 4–5 tuntia. Nyt on alue lajiteltu, täytyy myöhemmin viedä niitä eri paikkoihin.

Kutturan kisajärjestelyt alkoivat perjantaina 15. heinäkuuta. Hyvin Kultaperinneasiat hoituivat. Ainut asia, mille ei mekään mitään voitu, oli sääennuste. Oli luvattu kisapäivälle sateita. No niinhän siinä kävi, että vettä satoi koko kisapäivän. Kaikki olivat läpimärkiä ja olotila huipussaan. Sade huomasi että kisat lopuivat ja niin loppui sadekin samaan aikaan. Palkintojenjako saatiin suoritettua ilman sadetta ja altaiden tyhjennyskin saatiin suoritettua. Päätettiin että suoritetaan kisa-alueen purku saman tien, kun porukkaa oli paikalla, hyvä niin. Teltat ja muut vastaavat puretaan seuraavana päivä, kun ovat kuivuneet. Kisat sujuivat loistavasti, kaikki pelasi, paitsi sää.

Kisojen jälkeisenä sunnuntaina siirrettiin uusi vessa Rivollin kullanhuuhdonta-alueelle. Siellä ei vessaa ollutkaan aikaisemmin. Kaivajat olivat tyytyväisiä saadessaan vessan, ei tarvitse enää käydä Rönkön Nelosilla tarpeillaan.

20. heinäkuuta hain Moberginojan läheisyydessä olevalta valtaukselta puutavaraa saunassa poltettavaksi Rönkön Nelosille. Puolet puutavarasta sopi kuormaan. Täytyy toinen kuorma viedä Petronellan Pysäkillä.

26. päivänä oli seuraava opetustilaisuus kullanhuuhdontaan Savottakahvilassa. Paikalla oli nyt runsaammin osallistujia kuin edellisellä kerralla. Opetettavat olivat hyvin tyytyväisiä löytöihin, lähes kaikki löysivät piilotetut hiput.

Seuraavana päivänä oli sitten Savotalla Virtaavan veden ja kasan kilpailut. Kasassa oli ennätysosanotto, yli 50 osallistujaa. Muutama henkilö oli kiinnostunut liitosta ja liittoon liittymisestä. Tällaiset tapahtumat luovat tietoa Lapin Kullankaivajain Liitosta ja liiton toiminnasta, hyvä niin.

Seuraavana päivänä kisaputkessa oli Kultaperinteen järjestämä Toimintatorstai. Osallistujia oli hyvin yleisessä sarjassa ja lapsissa. Lapsissa jopa 17 henkilöä, hyvä.

Sitten vuorossa oli kolmipäiväiset SM-Kil-

pailut. Kisat sujuivat hyvin ilman mitään ongelmia. Liiton hallituksen edustajat menestyivät kisoissa hyvin. Naisten sarjan voitti **Jutta Vehviläinen**, Liiton puheenjohtaja Marko Toru oli bateassa toinen ja estwingissä kolmas, **Anurag Lehtonen** bateassa neljäs ja allekirjoittanut miehissä viides. Liiton hallitus menestyi kokonaisuudessaan hyvin. Miesten sarjan voitti **Seppo Mauno**. Kisoissa muutama uusi jäsen ja myyntiä jonkin verran.

Kisojen jälkeen kiertämään liiton valtauksia. Nelostien varren valtauksilla 13 henkilöä / porukkaa. Täysin tyhjiä olivat Petronellan pysäkki ja Paavin Palikka.

2.8. veimme uuden vessan Rönkönojalle. Paikalla olleet kaivajat olivat tyytyväisiä, kun

Aika paljon sieltä vaan erilaista tavaraa löytyi.

13. päivä elokuuta tein ja vein liiton valtauksille ilmoituksen sopimattoman tavaran jättämisestä kullanhuuhdonta-alueille eli roskaamisesta. Kullanhuuhdonta-alueet eivät ole mitään kaatopaikkoja, jonne jätetään kaikenlaista tavaraa. Jos sinne jotain tuo, niin kyllä ne täytyy jaksaa viedä poisikin. Liitto huomioi tällaisen tavan tulevaisuudessa. Sama asia koskee liiton Härkäselän lanskia. Sinne jätetään aivan kaikenlaista roinaa. Se on tarkoitettu lyhytaikaiseen välikvarastointiin, ei jatkuvaksi varastopaikaksi. Vein sieltä muun muassa 6 jääkaappia Lintumaahan ja ison kaiuttimen, oli joltain varmaan unohtunut lanskille?

saivat tuliterän vessan käyttöönsä.

Seuraavan päivän päivystys Savottakahvilassa oli pohjanoteeraus. Ei ollut paikalla edes vakioporukkaa. Kafea Gufihtarissa sentään vähän vilkkaampaa. Pari seuraavaa päivää olivat myös tosi hiljaisia jäsenistön suunnalta.

Lanssin aitaa varten vietiin sopivanmittaisia kyllästettyjä tolppia kulmapaaluiksi. Tankavaaran kultakylä lahjoitti ne liitolle. Niistä saadaan tukevat nurkkatolpat, ettei aita ala heti menemään sykkyrälle.

Moberin valtaukselta hakemaan poltettava puutavara Petronellaan ja seuraavana päivänä vielä yksi kuorma siivottavalta valtaukselta. Sitten on paikka siivottu ylimääräisestä tavarasta. Rautatavarat lanskille ja muu roina, muun muassa noin 30 muovikanisteria Lintumaahan.

Ainoastaan rautatavara hyväksytään lanskille. Kaikki muu, kuten ongelmajätteet, pitää jokaisen kuljettaa itse Lintumaahan

Seuraavana päivänä siivosin vielä Petronellan kullanhuuhdonta-alueen. Koko kuormalinen sieltä löytyikin kaikenlaista, lähinnä metallia.

15.8. suunnaksi Pikkuharriojan ja Tolosjoen risteysalue. Siellä on kolmas tämän kesän siivousskohte. Ramsanojan paikkeilta ajelin ajo-uraa noin 6 kilometriä ja loppumatkan, 5 kilometriä suuntaansa, kävelin. Alue on jo aikaisemmin purettu ja lajiteltu, osa kaatopaikkajätteestä kuljetettu talvella sieltä pois. Menin

sinne polttamaan rakennuspuutavaran. Komean roihun sain aikaiseksi. Sinne jäi kuitenkin vielä pari kuutiota erinäistä kaatopaikkatavaraa pois vietäväksi.

Seuraavana päivänä tämän kesän hommat olikin sitten tehtynä. Käräyt perään ja suunta Inariin. Kuorma oli täynnä Petronellan roinaa Lintumaahan. Auto muuten täynnä liiton tavaraa toimistolle vietäväksi.

Hommat hoidettu kaivajien parissa. Mitään isompia ongelmia ei ollut, kaikki sujui hyvin, kiitos siitä jäsenistölle.

Uusia jäseniä parin kuukauden aikana tuli noin 100, joista 10 oli nuorisojäseniä. Varsinaisjäsenhakemuksia tuli noin 30 kappaletta.

Härkäselän lanssin aidan teko jää ensi kesään. Ei ollut enää loppukaudesta riittävästi talkoolaisia tulemaan.

HANSKI

MYYTÄVÄNÄ

Kullanhuuhdonta-alue Lemmenjoen alueella Miessijoen varrella.

Alueella lapiokullankaivuvälineistö
– esim: agrigaatti, vesipumppu ym – ja luvitus.

Lupa-alueella talvilämmin mökki ja sauna.
Mahdollisuus ostaa myös mönkijä ja moottorikelkka.

Tiedustelut, puh. 0400 735 362

Merkkipäivät

“Täytyy pysyä liikkeellä. Koirat eivät kuse liikkuviin autoihin.”

Tom Waits

**LKL ry onnittelee
liikkeellä pysyviä jäseniään!**

87 v.

14.7. Lauri Pekkala, Jyväskylä

80 v.

1.12.-21 Mikko Pihlman, Joensuu
9.6. Kari “Jänkäjäyrä” Salonen,
Helsinki

75 v.

31.10. Mikko Närhi, Lumijoki
22.11. Keijo Salonen, Tampere

70 v.

21.12. Maria Turunen, Jyväskylä

65 v.

25.6. Oskari Palojarvi, Ristilä
2.8. Markku Huhtala, Tampere
22.11. Risto Rantala, Oitti

60 v.

26.6. Anita Alho, Tampere
13.10. Minkenen Vadim, Helsinki
1.11. Jouni Timonen, Vuorela
15.12. Heimo Valjakka, Vierumäki
21.12. Tapani Alatalo, Kerava

50 v.

9.4. Jouni Puhakka, Koli
4.9. Hanna Kalliomäki, Korja
3.10. Timo Kokkonen, Kajaani
6.10. Teuvo Lampakka, Ylistaro
3.11. Tero Nissinen, Tepasto
7.12. Minna Pussinen, Muhos

In Memoriam

Nina Petelius-Lehto 1960–2022

Elämäntyönsä Nina teki Kouvolan teatterin näyttelijänä 30 vuoden ajan. Yleisön rakastama ja työtovereiden arvostama näyttelijä esiintyi yli 80 näytelmässä. Viimeisen kerran hän oli näyttämöllä maaliskuun lopulla 2022 esittämällä lempirunojaan ”Kerran vielä, Nina” tapahtumassa ennen siirtymistään eläkkeelle.

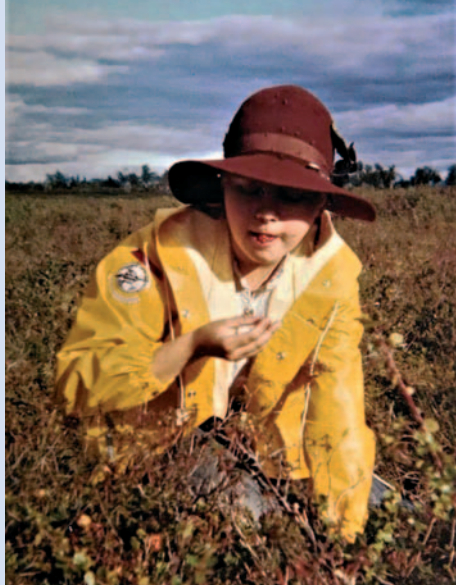
Teatteriuran Nina aloitti 14-vuotiaana Kuusankosken teatterissa. Hän opiskeli vaatesuunnittelijaksi ja ryhtyi teatteripuvustajaksi. Näyttelijän työ alkoi 1994 Kouvolan teatterin Evakko-näytelmässä. Vakituiseksi hänet kiinnitettiin 1996. Nina päätti maallisen vaelluksensa 19.7.2022 vaikean sairauden murtamana kotiseudullaan Kouvolassa 64-vuotiaana.

Pentti Olavi Petelius 1923–2002

Lappi ja kullankaivu tulivat Pentti Peteliukselle tutuksi kymmenillä matkoilla ja retkillä. Hän toi myös lapsensa Pirkka-Pekan ja Ninan tunteille ja kultapuroille. Mielipaikka 1970-luvulla oli Tankavaraan kultakylä, jossa Peteliukset olivat sekä talkoolaisina että työntekijöinä. Perhe asui Kuusankoskella ja Pentti työskenteli kartanpiirtäjänä silloisen kauppalan palveluksessa.

Peteliukset tutustuivat Lapin kullankaivualueisiin ja sen legendaarisiin kullankaivajiin. Pentti osallistui kaivajan työhön valtauksilla ja perehtyi kullankaivun historiaan. Hän kirjoitti Lapin Kansaan pitkän ja kaksiosaisen artikkelin kullankaivun historiasta ja ryntäyksen synnystä 1860-luvun lopusta alkaen. Artikkelin henkii syvällistä perehtymistä sekä vanhojen dokumenttien ja julkaisujen lukemista aikana, jolloin tietoa ei ollut digitoitu, vaan se oli pakko penkoa esille museoiden ja arkistojen kätöistä. Jutut julkaistiin Lapin Kansassa 28.6. ja 24.9.1975.

SEPPÖ J. PARTANEN

Muru Puskujängällä. Kuva: Teemu Kaski

Muru muistoissani

Kävin tänään 24.7.2022 Inarissa hilla-jängellä. Olin juuri saanut kuulla suru-uutisen hyvän ystävän poisnekumisesta. Ystävytemme alkoi kauan sitten kultapurojen rannalla. Sitä surua jängellä käsittelin ja yritin hyväksyä tilanteen. Keräilin hilloja yksikseni ja muistelin Tankavaaran kullanhuuhtomon alkuaikoja 1970-luvun alussa. Olin nuori, jopa lapseksi voisi sanoa. Aurinko kultasi muistoni ja tiedän, että näin on hyvä. R.I.P. Muru

Hän tuli isänsä kanssa vespalla Kuusankoskelta Lappiin. Vettä satoi kaatamalla ukonilman kanssa. Miehet jäivät sadetta pitämään montulle ja turistit pakkautuivat pieneen kahvilaan, jossa minä työskentelin. Kahvi loppui, enkä voinut lähteä hakemaan vettä, sillä kaivo oli muutaman sadan metrin päässä puron lähellä. Muru kysyi hennolla ja ujolla äänellä voisiko hän hakea. Kerroin missä kaivo on ja sanoin, että tuo vain puoli sankollista, sillä saan keitettyä pannun kahvia. Sen hän teki.

Kahvila oli silloin Virtasen kämpässä. Nina ja isä Pena olivat Tankavaarassa muutaman päivän ja kaikki me ystävyystyimme. Kirjoitimme talven aikana kirjeitä, tyttöjen juttuja. Seuraavana kesänä hän tuli jo pitemmäksi aikaa Tankavaaraan, kuten useana kesänä myöhemmin.

Talvisin tapasimme usein Inarissa ja Helsingissä olimme mukana Kultakodin varainke-

Muru parturoi Nipaa. Nipalla oli tapana kerran kesässä ajattaa päälakensa paljaaksi. Kuva: Seppo J. Partanen

ruun tapahtumissa ja kuljimme kaksin kaupungilla. Ostimme samanlaiset farkkuhaalarit, olivat siihen aikaan kovin muodikkaat. Kävimme myös teatterissa katsomassa TukkiJoella-esityksen.

Tankavaarassa olimme kaikki yhtä perhettä, vietimme päivät pitkästä yhdessä. Kävimme Jorpulipäällä kesäiltana. Takaisin tullessa kilpailimme kuka jaksaa tehdä kauimmin kuperkeikkoja alas mennessä. Voittajaa en muista, eikä se ollut tärkeää, vaan yhdessä oleminen. Otimme saunan katolla aurinkoa ja kävimme purossa uimassa savisessa ja kylmässä vedessä.

Nauroimme Nipan hauskoille kertomuksille ja muutenkin päivät olivat yhdessäoloa ja iloa täynnä. Nipalta saimme komeat kultahiput lahjaksi, kun hän löysi yhden ison ja useita koruhippuja. Tietenkin vaskailimme ja joskus

Muru ja Jaakko Isola Lemmenjoella. Kuva: Pentti Petelius

Pentti Petelius ja Pekka Tälvio Palsin kultarännillä. Kuva: Seppo J. Partanen

rännittelimme, vaikka siihen emme kovasti innostuneet.

Tuo aika ei koskaan unohdu. Muru saattoi iltasella piirrellä sarjakuvana tarinan päivän tapahtumista. Niitä on joitakin muistona sekä lyijykynällä piirretty kuva minusta 17-vuotiaana. Hän ilahdutti meitä lausumalla keksimiään runoja siitä, mitä meille oli päivän mittaan tapahtunut. Esiintyminen oli jo silloin lähellä sydäntä.

Yhteydenpito harveni puheluihin ja harvakseltaan kävimme toistemme luona kyläilemässä, kun perustimme perheet. Nina meni naimisiin Pekka Lehdon kanssa ja heille syntyi ensin Touko, sitten Toini ja Arvo. Sain esitellä Inarijärveä heille parin päivän veneretkellä. Meillä oli kolme lasta kuten heilläkin.

Nina on minulle ikuisesti Muru. Hänen poikansa Touko sanoi minulle, kun viimeksi kävin heillä, että minä saan kutsua Ninaa Muruksi, mutta kukaan muu ei saa.

Aviomies Pekka sanoi, että Tankavaara ja Lappi sekä ihmiset siellä olivat Ninalle tärkeitä. Ovat viettäneet kotona hetken läheisten kanssa, laittaneet Murun arkkuun ja lähettäneet matkaan tuhkattavaksi. Pekka oli itse tehnyt arkun haapalaudoista ja uurnan myös.

Läheisimmät jättävät jäähyväiset Murulle kotona Kouvolan Inginmaan Haapatöyryssä; nauretaan ja itketään ilman pönötystä.

Muru on aina muistoissamme!

AILA MIKKONEN

Aila Mikkonen ja Yrjö Korhonen. Kuva: Aila Mikkonen

KUKA

oli Rastin Ralla-Kaisa

Ivalojoen kultahistoriassa mainittu nainen

*Åke Lindmanin ohjaaman Lapin kultan kimallus- elokuvan mainoskuvas-
Jakob Ervastian (Vesa Vierikko) ja Nils Lepistön (Pirkka-Pekka Petelius)
välissä Kultalan kapakassa kuvataan Ralla-Kaisa (Minna Turunen)
perinteisten oletusten mukaisena.*

Rastin Ralla-Kaisa

Ivalojoen kultahistorian varhaisiin vaiheisiin kuuluu vain harvoja naisia. Tunnetuimmaksi on noussut Rastin Ralla-Kaisa, josta **Samuli Paulaharju** on kirjoittanut muuttaman rivin 1923 julkaistussa teoksessaan ”Wanhaa Lappia ja Perä-Pohjaa”.

Paulaharju kertoo ensin, ettei ensimmäisenä kultaryntäyksen vuotena 1870 alueella ollut naisia lainkaan, mutta seuraavina kesinä heitä jo löytyi. Hän kuvaa poliisi **Schneiderin** (kansan suussa Neeteri) emäntää **Iso-Annia**, joka tiukan paikan tullen ”heitteli miehiä kentälle kuin kallokkaita”.

Paulaharju jatkaa: ”Mutta oli toinen nainen, jota ei tarvinnut paljon retuuttaa, ja tämä oli ’mainittava Rastin Ralla-Kaisa’, **Björklundin** emännöitsijä, nimensä kaltainen oliokin. Kaisa ei pitänyt päiväistensä lukua, vietti vain hurjaa elämää, juoden ja rallattaen miesten kanssa, menen viimein ryssän matkassa Pietariin ja jääden sinne”.

Näihin kahteen virkkeeseen sisältyy se tieto, jota Ralla-Kaisasta on levitetty kultahistoriasta kerrottaessa. Tällaisena iloneitinä Rastin Ralla-Kaisaa kuvattiin myös **Åke Lindmanin** elokuvassa ”Lapin kullan kimallus”, jossa häntä näyttelee häikäisevä **Minna Turunen**, kohotalokkaan näköinen tumma kaunotar. **Heikki Vuennon** käsikirjoituksen mukaan Ralla-Kaisa olisi lähtenyt Oulusta Frans Björklundin (**Ville Haapasalo**) matkaan, ja vietti aikaansa lähinnä Kultalan kapakassa laulellen iloisia ja synkempiäkin lauluja. Pukeutuminen viittasi syntiseen naiseen.

Tällaisia hatarille vinkeille perustuvia tarinoita tavataan nykyään kutsua narratiiveiksi.

Mutta oliko Ralla-Kaisa oikeasti kuvatus kaltaisen?

Edvard Björkmanin päiväkirjasta löytyy Ralla-Kaisan laulu

Edvard Björkman oli Paulaharjun mukaan kolmantena pyöränä Ivalojoen kultaryntäyksen aiheuttaneessa **Nils Lepistön** ja **Jakob Ervastin** rikkaassa löydössä nykyisen Kultalan vieressä. Kun jälkimmäiset veivät saaliinsa Helsinkiin myytäväksi valtiolle, teetätti Björkman kullastaan mahtavat kellonperät kultaisine ankureineen, hakkuineen ja lapioineen, eikä siten päässyt nimeltä mainituksi **Topeliuksen** Maamme-kirjaan.

Lepistö ja Ervast jäivät Ivalojoelta pois jo ensimmäisen ryntäyksen jälkeen, mutta Björkman kaivoi alueella vielä 25 vuotta myöhemmin.

Kirjoitustaitoisena merimiehenä hän kuvasi kirjeissään Ivalojoen oloja, mutta hänen papeistaan löytyy myös helmi, joka on otsikoitu ”Lapin tyttären **Kaisa Loukisen** tekemä laulu Ivalon ihmisistä”. Tämä auttaa selvittämään, ettei Ralla-Kaisa ollut suinkaan Oulusta, vaan Rastista, nykyisestä Kuivasalmen kylästä Kittilästä, jossa asuu edelleenkin Loukisia. Loukisen on myös se virta, jota pitkin osa etelästä tulleista kullankaivajista nousi veneillään Ounasjoesta kohti Ivalojoen latvoja.

Koska laulukronikan jokaisen säkeistön sanat päättyvät ”rallaraa”, tulee Kaisa Loukisen lisänimi ”Ralla” siitä, eikä ilmeisesti alkuunkaan miesten kanssa rallilemisestä. Ajatus hurvittelevasta kurtisaanista alkaakin kutistua lestadiolaiselta alueelta kotoisin olevaksi metsä-

töllin tytöksi, joka oli taitava tekemään laulun sanoja. Laulu on lisäksi pirullisen irvokas kuvaus miesten käytöksestä.

Kittilän kirkonkirjat kertovat

Kirkonkirjoista löytyy tieto **Brita Caisa (Catharina) Loukisesta**, joka syntyi Rastin kylässä 6.5.1851. Koska Björklund kuoli jo keväällä 1873, on Ralla-Kaisa ollut Ivalojoella joko 1871 tai 1872, siis 20- tai 21-vuotiaana.

Kaisa Loukisen vanhemmat olivat **Nils Petter Loukinen** (1817-88) ja **Anna Kreetta os. Puljujärvi** (1815-1900). He saivat kuusi lasta, joista Kaisa oli nuorin.

Nuorimmilla oli tuohon aikaan vaatimatonta mahdollisuudet menestyä kotiseudullaan, joten lähteminen Björklundin piiaksi on voinut olla kaikille tervetullut ratkaisu.

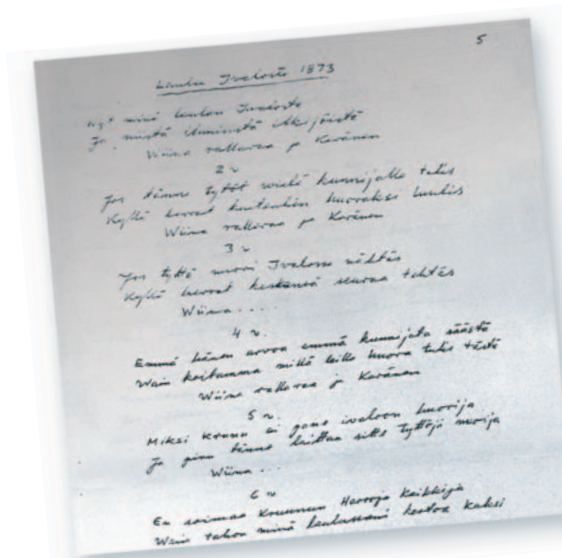
Kirkonkirjoissa ei ole tietoa Kaisa Louki-

sen myöhemmistä vaiheista eikä kuolinajasta. Se kertoo, että hän on hyvinkin voinut lähteä venäläisten matkassa Pietariin ja jäädä sille tielle. Ivalojoen ryntäyksen venäläiset **Putkoff** ja **Nenkyoff** olivat todennäköisesti varakkaita seikkailijoita, jotka mieluusti veivät lahjakkaan laulajatyttöä katsomaan suurta maailmaa. Kumpikaan ei palannut Ivalojoelle.

Voimme vain arvailla, mitä Kaisalle Pietarissa tapahtui, ehkä hänestä tuli varakkaan kauppiaan vaimo.

Paulaharju kirjasi tiedot Ralla-Kaisasta ilmeisesti Ivalon kylässä haastattelemiensa miesten kertomuksista noin 50 vuotta tapahtumien jälkeen. Ivalolaisia oli lisäksi hyvin vähän ensimmäisinä vuosina kultahommissa. Tarina laulajatyöstä oli saanut siivet alleen ja muutunut miehisissä mielikuvissa omaan suuntaansa.

VESA LUHTA

Lapin tyttären
Kaisa Loukisen laulu
Ivalon ihmisistä (ylöskirjannut
Edvard Björkman Raahessa
lokakuussa 1873, todennäköisesti
siirtämällä toiselta paperilta aiemmin
tallentamansa).

Kuvassa pieni osa laulusta.

Laulun Ivalojoelta kirjoitti muistiin professori **Herman Stigzelius** syyskuussa 1987 tavattuana Tapiolassa tuolloin asuneen dosentti **Ritva Ruotsalo-Aarnion**, jolla oli hallussaan perintönä saatu merimies **Edvard Björkmanin** (1833–1911) muistokirja. Björkman oli ostanut muistokirjan New Yorkista 22. heinäkuuta 1856.

Sivuun Herman oli kirjoittanut seuraavan

reunahuomautuksen: ”Todellisuuspohja, katso Kultakuumekirjan sivu 49.”

Samassa muistokirjassa oli myös Edvard Björkmanin muistiin merkitsemänä Kaisa Loukisen tekemä laulu ”Ivalon ihmisistä” eli todennäköisesti laulu **Rastin Ralla-kaisasta** sekä ruotsinkielinen ”En månskensnat på Lihrin Kallio”, jossa on 8–8 rivistä säkeistöä.

SEPPO J. PARTASEN ARKISTO.

Lapin tyttären Kaisa Loukisen laulu Ivalon ihmisistä. Ylöskirjannut Edward Björkman Raahessa lokakuussa 1873.

Laulu Ivalosta 1873

Nyt minä laulan Ivalosta
ja niistä ihmisistä ilkijöistä
wiina rallaraa ja Keränen

Jos tänne tytöt vielä kunnijalla tulis
kyllä herrat kuitenkin huoraksi luulis
wiina rallaraa ja Keränen

Jos tyttö nuori Ivalossa nähtäs
kyllä herrat keskenään seuraa tehtäs
wiina...

Emmä hänen arvoa emmä kunnijata säästä
wain koitamma millä lailla huora tulis tästä
wiina...

Miksi kruunu ei pane Ivaloon huorija
Ja pian tänne laittaa sitte tyttöjä nuorija
wiina...

En soimaa kruunun Herroja kaikkija
wain tahon minä laulussani kertoa kaksi
wiina...

Minä olen Kultalassa Orningsmanni
tahon olla Ivalossa tyttöin kranni
wiina...

Minä olen Ivalossa wallan päällä
ei saa olla kukkaan kirjoitta täällä
wiina...

Tytöt saavat kirjoitta sillä lailla olla
kun yksinänsä kävelevät Appisjokeen yöllä
wiina...

Sinä tyttö hulluna päästä olet
kun statsuunin saunaan et rahan eestä tu
wiina...

Minä olen insinööri poika ja fini
enkä sais moukkain eestä olla tyttöissä kiinni
wiina...

Minä olen herra hieno ja musta
jos mä saisin tyttö rukka muiskun sun suusta
wiina...

Koitaa kysyä mä huonolla suomella
jos ma saisin tulla kansasti huomenna
wiina...

Kuulkaa kuulkaa tyttö en minä ole paha
minä annan nyt jo kuusi markkaa rahaa
wiina...

Kapakkaan tullaan ollaan niin tällissä
jos roinisen maija oot niin snälli
wiina...

Jätkä rukut rännillä viikon huokaa
jos ma pääsisin pyhänä kultalaan juomaan
wiina...

Ainuat markkansa kultalaan kantaa
Zelbergin Muuberin wiinasta
wiina...

Suuni wettä nauruun mutta surkijalta näyttää
kuinka nuo raukat ittijänsä käyttää
wiina...

Sillä tohin laulella kun olen vähän hullu
Ivalossa ihmiset on kuulusaksi tullu
wiina ralla raa ja Keränen

Kirjotettu Brahessa 22. päivä lokakuuta 1873
Edward Björkman
Lapin tyttären Kaisa Loukisen tekemä laulu Ivalon ihmisistä

Mitä ovat Ralla-Kaisasta kertovassa jutussa mainitut kallokkat?

Kuva: Sámi musea – Saamelaismuseo
Siida/SAAM

KALLOKAS (pohjoissaameksi *gállot*, mon. *gállohat*) on saamelaisten käyttämä jalkine. Sen pohja on tehty poron kallonahasta siten, että turpa on kohti jalkineen kanta-päätä. Näin karva on saatu myötäsukaan. Kallokas on kärjestä melko litteä, mutta niin väljä, että se voidaan kovalla pakkasella vetää nutukkaan päälle. Iltin ja pohjan välisessä saumassa jalkineen kärjen molemmin puolin on punaisella verkkatereellä koristellut ”nokkapalat”.

Kultaristeily 2023

24.-26.2.2023

Helsinki–Tukholma–Helsinki

Viking Line M/S Gabriella

Kullankaivu nyt ja tulevaisuudessa

Suuren suosion saanut kultaristeily järjestetään 24.–26.2.2023.

Olemmekin jo tässä pari vuotta yrittäneet päästä laivalle, mutta harmillisesti koronapandemia on laittanut suunnitelmamme aina uusiksi. Nyt olemme positiivisin mielin ja luotamme siihen, että helmikuussa risteillään monen vuoden tauon jälkeen. Lähdetään pohtimaan ja kuuntelemaan ajatuksia kullankaivusta tänä päivänä sekä mitä se tulee olemaan tulevaisuudessa. Ohjelmassa on siis kattava ja paljon ajankohtaista asiaa sisältävä seminaari sekä kultakisat, unohtamatta hyvää seuraa!

Perjantaina 24.2. päiväseminaari alkaa laivalla klo 14:00 ja laiva lähtee Helsingistä klo 17:15. Sunnuntaina 26.2. palaamme takaisin Helsinkiin klo 10:10. Seminaarin tarkempi ohjelma julkaistaan myöhemmin.

Seminaaripuheenjohtajana toimii Pentti Hongisto ja matkajärjestelyistä vastaa Jutta Vehviläinen.

Toivotamme sinut lämpimästi tervetulleeksi mukaan, risteilyllä nähdään!

Ilmoittautumiset olisi hyvä tehdä ensisijaisesti sähköpostitse. Kerro viestissäsi osallistujan: nimi, syntymäaika, mahdollinen LKL:n jäsennumero, hyttiluokka sekä kansalaisuus. Ilmoittautumisen yhteydessä saat maksutiedot viitenumeroineen.

Huomioithan että perjantain päiväseminaariin tulee ilmoittautua erikseen, joten mainitsethan tästä varausta tehdessäsi. Päiväseminaari 5 € (jäsen) / 10 € (ei jäsen).

Hinnat per henkilö jäsen / ei jäsen hyttivaihtoehto

Seaside Standard A 138 € / 148 € 4 henkilöä

Seaside Standard A 148 € / 158 € 3 henkilöä

Seaside Standard A 168 € / 178 € 2 henkilöä

Seaside Standard A 228 € / 238 € 1 henkilö

Hinta sisältää risteilyn valitussa hyttiluokassa, seminaarin sekä ohjelman mukaiset tarjoilut (2 x Viking Buffet -illallinen ruokajuominen, 2 x meriaamiainen, kokouskahvit ja hedelmiä).

Ilmoittautumiset 10.12.2022 mennessä

Jutta Vehviläinen
jutta.vehvilainen@gmail.com
p. 040 7279 309

.5362

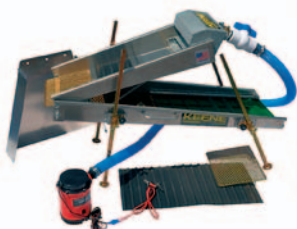

FINNDETECTOR

Kaivuvälineet ja metallinpaljastimet

Keene Mini Max on tehokkaalla 12 voltin pumpulla varustettu monikäyttöinen rännilaitteisto kullankaivajalle. Laitteisto kulkee erämaahan kantorepussa. Soveltuu kuivalle maalle tai vesistön varteen. Irrotettava alarännin matto, neljä säädettävää jalkaa. Mitat koottuna: 92 x 36 x 18 cm. Paino 10,4 kg. MADE IN USA. Lisätiedot sivuiltamme.

Uutena valikoimassamme kotimaiset, viimeistellyt ja käyttövalmiit Hanitoo High Banker -rännipaketit. Pyydä tarjous.

Valikoimassamme myös suositut Garrett- ja Guldström-aloituspakkaukset nopein toimituksin. Aloituspakkaus sisältää tarvittavat vaskoolit ja seulat sekä muut oheistarvikkeet vaskauksen opetteluun kotona.

Garrett AT Gold -metallinpaljastin on suunniteltu löytämään pienen pienetkin kultahipukset kaikkein haastavimmissakin olosuhteissa, myös matalissa vesissä.

FINNDETECTOR

Tilaukset nettikaupasta www.finndetector.com

tai soita 020 730 4590 (mpm)

Lapin kultakenttien isot ja pienet kultahiput.

Hippukulta välittää aidot Lapin kultahiput kaivajilta keräilijöille. Sivuiltamme löytyy isomuksia, pieniä koruhippuja, kultahiekkaa vaskausharjoituksiin sekä valmiita kulta- ja kivikoruja Suomen luonnosta.

Hippukulta Oy www.hippukulta.fi

KERAVALA, puh 0405454833 Raimo Niemelä

